



Verwoldseweg 14-18 te Laren

- Actualiserend onderzoek naar vleermuizen, gierzwaluw, huismus en steenmarter -

Opdrachtgever	Gemeente Lochem
Data veldbezoeken	Diverse data 2022
Kenmerk rapport	ACT2022-WE-4035 – Actualiserend onderzoek Verwoldseweg 14-18 te Laren
Datum rapport	1 november 2022
Versie	1.0
Auteur	ing. J.M. de Wever

EcoTierra-ecologisch adviesbureau
Postadres: Abraham Teerlinkstraat 10 7424 DM Deventer
Bezoekadres: Keulenstraat 10 7418 ET Deventer
www.ecotierra.nl
info@ecotierra.nl
0570-597418

Draagvlak voor natuur is de basis voor natuurbescherming

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van de opdrachtgever en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden vervaardigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, digitale kopie of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven. EcoTierra- ecologisch adviesbureau is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van EcoTierra- ecologisch adviesbureau; opdrachtgever vrijwaart EcoTierra- ecologisch adviesbureau voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	4
1.1	AANLEIDING	4
1.2	DOELSTELLING	4
1.3	VOLLEDIGHEID ONDERZOEK	5
1.4	GELDIGHEIDSDUUR RAPPORT	5
2	ONDERZOEKSOPZET	6
3	SITUATIEBESCHRIJVING	8
3.1	PLANGEBIED	8
3.2	VOORGENOMEN INGREPEN	11
4	BEVINGINGEN ONDERZOEK EN TOETSING	12
4.1	BRONNENONDERZOEK	12
4.2	VLEERMUIZEN	12
4.3	HUISMUS	13
4.4	GIERZWALUW	14
4.5	STEENMARTER	15
4.6	OVERIGE SOORTEN	15
4.7	ALGEMENE ZORGPLICHT	16
4.8	VOLLEDIGE UITSLUITING AANWEZIGHEID	16
5	CONCLUSIE	17

BIJLAGEN

1. NDFF
2. Waarnemingen
3. Natuurinclusief bouwen
4. Bronnen

1 INLEIDING

In opdracht van de gemeente Lochem heeft EcoTierra- ecologisch adviesbureau aan de Verwoldseweg 14-18 te Laren (gemeente Lochem) een quickscan en actualiserend onderzoek naar vleermuizen, huismus, gierzwaluw, huismus en steenmarter uitgevoerd in het kader van de Wet natuurbescherming.

1.1 Aanleiding

De initiatiefnemer is voornemens de bestaande school te amoveren en te herbouwen op de locatie van het sportveld. Het sportveld zal verhuisd worden naar het noorden. Binnen het plangebied worden 12 bomen gekapt. Er worden geen oppervlaktewateren gedempt. In dit kader is door EcoTierra op diverse data in 2018 een nader onderzoek (N2018.098 – Nader onderzoek Verwoldseweg 14-18 te Laren, december 2018) op het terrein uitgevoerd. In april 2022 is op het terrein een quickscan uitgevoerd omdat de locatie van 2018 was uitgebreid met het overige gedeelte van de school en diverse bomen. Uit de quickscan kwam, evenals in 2018, naar voren dat de aanwezigheid van vaste en jaarrond beschermde verblijfplaatsen/ nestlocaties van vleermuizen, huismus, gierzwaluw en steenmarter niet kon worden uitgesloten en dat nader onderzoek naar deze soortgroepen noodzakelijk was. In het nader onderzoek in 2018 zijn geen beschermde verblijfplaatsen/ nestlocaties aangetroffen. De actualisatie is bedoeld om te kijken of er na (ruim) 3 jaar soorten zich alsnog hebben gevestigd, er verblijfplaatsen in de uitbreidingsplekken aanwezig zijn en of er wijzigingen in de natuurwetgeving zijn die van invloed kunnen zijn op de conclusies van 2018.

1.2 Doelstelling

Het doel van het onderzoek is vast te stellen of de voorgenomen ingrepen een overtreding van de vigerende natuurwetten tot gevolg hebben aangaande de onderzochte soorten of dat de conclusies uit 2018 als vigerend beschouwd kunnen worden.

Om dit inzicht te verkrijgen worden, onder andere, de volgende vragen beantwoord;

- welke soorten maken gebruik van het plangebied?
- zijn er binnen het plangebied vaste verblijfplaatsen van vleermuizen en/of jaarrond beschermde nesten van huismus en gierzwaluw aanwezig?
- hoeveel eventueel aanwezige jaarrond beschermde nesten van huismus en gierzwaluw zijn er aanwezig?
- heeft de steenmarter een vaste verblijfplaats binnen het plangebied?
- welke overige functie(s) heeft het plangebied voor de eventueel aanwezige soorten?
- wat zijn de gevolgen van de ingrepen (welke verbodsbepalingen worden overtreden) en zijn er mitigerende maatregelen te nemen om overtreding van de wet te voorkomen?
- dient er een ontheffing te worden aangevraagd?

1.3 Volledigheid onderzoek

Het vleermuizenonderzoek is onder andere uitgevoerd op basis van het 'Vleermuizenprotocol 2021'. Tevens zijn de onderzoeksmethodes zoals beschreven in de Kennisdocumenten Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Huismus en Gierzwaluw van BIJ12 (versies 1.0, juli 2017) en in het document van het NGB 'Soortinventarisatieprotocollen in het kader van de Wet natuurbescherming (versie juli 2017)' zo veel mogelijk gehanteerd.

Door het hanteren van de Kennisdocumenten en overig goedgekeurde inventarisatiemethodes kan bij een eventuele zienswijze worden aangetoond dat de noodzakelijke onderzoeksinspanning is verricht. Mogelijk zijn er, ondanks de volledigheid van het onderzoek, exemplaren niet waargenomen. Ondanks de meerdere onderzoeksrondes blijft er sprake van momentopnamen.

1.4 Geldigheidsduur rapport

Voor Habitat- en Vogelrichtlijnsoorten dient maximaal drie jaar als geldigheidsduur te worden gehanteerd (wanneer er weinig (fysieke) verandering in de situatie heeft plaatsgevonden).

2 ONDERZOEKSOPZET

Om een goed beeld te verkrijgen hoe en of het plangebied gebruikt wordt door de genoemde soorten is het plangebied meerdere malen in 2022 bezocht in de daarvoor geschikte periodes en onder de juiste weersomstandigheden. Tevens is de NDFF geraadpleegd (bijlage 1).

De onderzoeken zijn door EcoTierra- ecologisch adviesbureau uitgevoerd. EcoTierra heeft ruime ervaring met het uitvoeren van onderzoeken naar de onderzochte soorten.

Er is voor elke soort/ soortgroep een specifieke onderzoeksmethode gebruikt. De methodes worden in deze paragraaf beschreven.

Vleermuizen

Het vleermuizenonderzoek is onder andere uitgevoerd op basis van het 'Vleermuizenprotocol 2021'. In 2018 is het protocol uit 2017 gehanteerd. Er zijn enkele verschillen in de protocollen, onder andere aangaande laatvlieger.

Tijdens de (schemer)onderzoeken is met behulp van een batdetector, batlogger, zaklamp, warmtebeeldcamera en zoomcamera zoveel mogelijk concrete informatie verzameld met betrekking tot de aan- of afwezigheid van vleermuizen. Het vleermuizenonderzoek bestaat uit twee onderdelen, namelijk een visuele inspectie bij daglicht en onderzoeken tijdens de schemeruren. Tijdens de visuele inspectie zijn elementen als vensterbanken, muren en tegels onderzocht op uitwerpselen en vegen van vleermuizen. Tijdens de schemer-/ nachtonderzoeken wordt door middel en met behulp van visuele waarnemingen (zicht en met behulp van de warmtebeeldcamera Pulsar Helion 2 XP pro) en een batdetector (Pettersson D240X, batlogger M/M2) onderzocht of vleermuizen gebruik maken van het plangebied. De batloggers nemen ultrasone geluiden op die later geanalyseerd kunnen worden. Voor soorten van het Myotis geslacht kan dit noodzakelijk zijn om tot een correcte determinatie te komen. Het onderzoek in de avondschemer is bedoeld om uitvliegende exemplaren te kunnen waarnemen. Vleermuizen warmen gedurende de dag op in hun verblijfplaats en vliegen rond de schemer uit om op jacht te gaan naar insecten. In de ochtenduren keren ze terug naar hun verblijfplaats, zodat invliegende exemplaren waargenomen kunnen worden. Gedurende de onderzoeken wordt tevens gelet op sociale roepen en baltsgedrag. De onderzoeken naar paarverblijven zijn gestart voor zonsondergang, opdat ook uitvliegende exemplaren waargenomen konden worden.

Gierzwaluw

Het onderzoek naar de gierzwaluw is uitgevoerd zoals beschreven in het Kennisdocument Gierzwaluw van BIJ12 (versie 1.0 juli 2017). Dit Kennisdocument schrijft drie onderzoeken in de periode 1 juni – 15 juli voor. Voor en na het vleermuizenonderzoek is zogenaamd "getaped". Dit houdt in dat er gierzwaluwengeluid is afgespeeld om een reactie uit een eventueel bezet nest uit te lokken.

Huismus

Het onderzoek naar de huismus is uitgevoerd zoals beschreven in het Kennisdocument Huismus van BIJ12 (versie 1.0 juli 2017). Dit Kennisdocument schrijft twee onderzoeken in de periode 1 april - 15 mei voor.

Steenmarter

Tijdens de voorgenoemde onderzoeken is tevens gelet op sporen en exemplaren van de steenmarter.

Onderzoeksdata en informatie

De quickscan flora en fauna is op 13 april 2022 overdag uitgevoerd, in combinatie met het huismussenonderzoek. Ten tijde van het veldbezoek was het zonnig bij een temperatuur van rond de 19°C. Het plangebied was ten tijde van het veldbezoek volledig toegankelijk. Hieronder zijn de onderzoeksdata en informatie van de actualiserende onderzoeken weergegeven.

Datum	Tijdstip	Aantal onderzoekers	Onderzochte soort	Onderzochte functie	Weersgesteldheid
13-04-2022	Overdag Start 10.00 Eind: 12.15	2	Huismus Steenmarter	Nest/ exemplaren Sporen/ exemplaren	19°C, droog, 1 Bft, zonnig
03-05-2022	Overdag Start 11.00 Eind: 12.15	1	Huismus Steenmarter	Nest/ exemplaren Sporen/ exemplaren	15°C, droog, 1 Bft, half bewolkt
01-06-2022	Avond Start: 20.30 Eind: 00.00	3	Vleermuis Gierzwaluw Steenmarter	Zomer-/kraamverblijf Nest/ exemplaren Sporen/ exemplaren	14°C, droog, 1 Bft, helder
13-06-2022	Ochtend Start: 03.00 Eind: 06.45	2	Vleermuis Gierzwaluw Steenmarter	Zomer-/kraamverblijf Nest/ exemplaren Sporen/ exemplaren	11°C, droog, 1 Bft, bewolkt
04-07-2022	Avond Start: 20.15 Eind: 00.30	3	Vleermuis Gierzwaluw Steenmarter	Zomer-/kraamverblijf Nest/ exemplaren Sporen/ exemplaren	17°C, droog, 1 Bft, helder
17-08-2022	Avond Start: 21.30 Eind: 00.30	2	Vleermuis Steenmarter	Paarverblijf Sporen/ exemplaren	19°C, droog, 1 Bft, half bewolkt
31-08-2022	Ochtend Start: 04.00 Eind: 07.30	2	Vleermuis Steenmarter	Paar- en zomerverblijf Sporen/ exemplaren	13°C, droog, 2 Bft, half bewolkt
22-09-2022	Avond Start: 19.15 Eind: 23.30	2	Vleermuis Steenmarter	Paar- en zomerverblijf Sporen/ exemplaren	11°C, droog, 1 Bft, bewolkt

Tabel 1: Onderzoeksdata en informatie veldbezoeken.

3 SITUATIEBESCHRIJVING

3.1 Plangebied

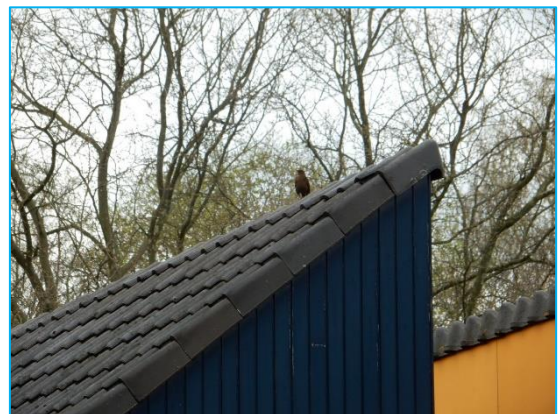
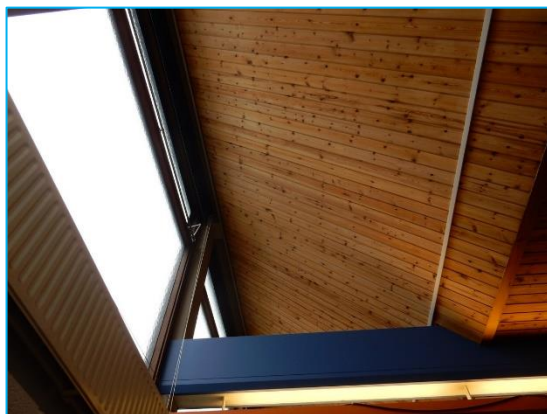
Het plangebied ligt binnen de bebouwde kom van Laren en betreft zowel de Openbare Basisschool de Branink (nummer 14) als de Openbare Basisschool Prins Willem Alexander School (nummer 18). De aangebouwde sportzaal (Braninkhal) en dergelijke zijn geen onderdeel van het te amoveren gebouw. Het pand heeft deels een plat dak en deels een pannendak met houten dakbeschot. De muren hebben een spouw. Het overige deel van het plangebied bestaat uit schoolplein (verharding en speeltoestellen), een (kunstgras)sportveld en bomen. Er zijn geen oppervlaktewateren aanwezig. Zie afbeelding 1 voor het in 2018 onderzochte plangebied (gele kader). Voor het gedeelte van de school wat in 2018 niet is onderzocht (blauwe kader) en het overige deel van het plangebied (rode kader) is in april 2022 een quickscan uitgevoerd. Voor het gehele plangebied (rode kader) geldt het actualiserend nader onderzoek. Met name de hoogbouwdeelen waren voor de te onderzoeken soorten interessant, hier is een pannendak aanwezig.



Afbeelding 1: Rode kader; gehele plangebied. Gele kader; onderzoeksgebied 2018. Blauwe kader; niet eerder onderzochte bebouwing (bron: PDOK).



Foto's: Niet eerder onderzochte bebouwing (blauwe kader).



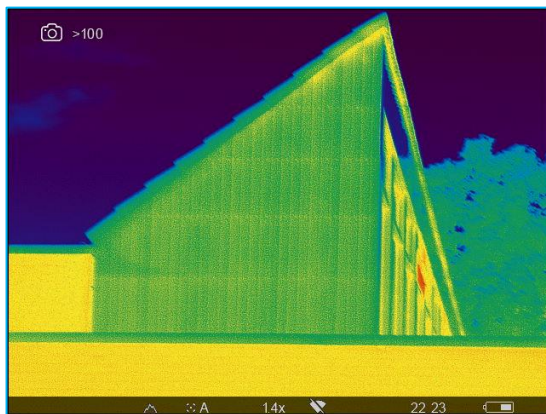
Foto's: Niet eerder onderzochte bebouwing, dakconstructie binnen- en buitenzijde (blauwe kader).



Foto's: 3 van de te kappen bomen, het te verplaatsen (kunstgras)sportveld en schoolplein (rode kader).



Foto's: Overzicht bebouwing (rode kader).



Foto's: Plangebied met warmtebeeldcamera (rode kader).

3.2 Voorgenomen ingrepen

De initiatiefnemer is voornemens de bestaande scholen te amoveren en te herbouwen op de locatie van het sportveld. Het sportveld zal verhuisd worden naar het noorden. Binnen het plangebied worden 12 bomen gekapt (blauwe kader onderstaande afbeelding). Er worden geen oppervlaktewateren gedempt.



Afbeelding 2: Gewenste toekomstige situatie.

4 BEVINGINGEN ONDERZOEK EN TOETSING

Hieronder worden de bevindingen van het onderzoek besproken en getoetst aan de natuurwetgeving.

Op basis van de quickscan valt te concluderen dat alle bebouwing (blauwe en gele kader) geschikt is voor de in 2018 nader onderzochte soorten. Namelijk huismus, gierzwaluw, vleermuis en steenmarter. In de te kappen bomen zijn geen geschikte (naar boven ingerotte) holtes, scheuren en nesten waargenomen. Jaarrond beschermde nesten zijn derhalve uitgesloten. Mogelijk zijn er verborgen holtes aanwezig in de bomen. Tijdens het vleermuisonderzoek wordt derhalve wel aanvullend aandacht besteed aan het eventueel voorkomen van vleermuizen in de te kappen bomen. De natuurwetgeving lijst met vrijgestelde soorten is in vergelijking met 2018 aangepast, de kleine marterachtigen (wezel, hermelijn en bunzing) zijn namelijk in de provincie Gelderland sinds 2019 niet langer vrijgesteld bij ruimtelijke ontwikkelingen. In het plangebied zijn geen geschikte voortplantings- en schuilplekken voor deze soorten aangetroffen, nader onderzoek naar deze soortgroep is dan ook niet noodzakelijk. Het vleermuizenprotocol 2021 is gewijzigd ten opzichte van het protocol 2017. In principe is dat niet relevant, daar het protocol van 2021 is gehanteerd voor het onderzoek.

4.1 Bronnenonderzoek

Voor het bronnenonderzoek is gebruik gemaakt van de gegevens van NDFF (tot 10 jaar terug, geraadpleegd op 12 april 2022). Er is met name gekeken naar jaarrond beschermde nesten, Habitatrichtlijnsoorten en nationaal beschermde soorten (niet vrijgestelde soorten Gelderland). Bijlage 1 geeft de resultaten weer van het NDFF-onderzoek. Het betreft hier ook waarnemingen van bijvoorbeeld foeragerende en overvliegende exemplaren.

- Binnen het plangebied zijn waarnemingen van pimpelmees aangetroffen. In de directe omgeving zijn relevante waarnemingen van gierzwaluw, huismus, eekhoorn en buizerd aangetroffen.

4.2 Vleermuizen

Zomerverblijf

Er zijn geen zomerverblijven aangetoond binnen het plangebied. Er zijn geen in- of uitvliegende exemplaren waargenomen. Ter plaatse van de bebouwing is het erg rustig qua vleermuizen. In 2018 zijn er ook geen zomerverblijven aangetoond.

Paarverblijf

Er zijn geen paarverblijven binnen het plangebied aangetoond. Er zijn geen uitvliegende exemplaren waargenomen en er wordt niet gebaltst. Zoals gezegd is er weinig vleermuisactiviteit binnen het plangebied waargenomen. Tussen de Verwoldseweg en de Dorpsstraat, op een flinke afstand van het plangebied, is wel één baltsende gewone dwergvleermuis vastgesteld. Dit komt overeen met de bevindingen van 2018.

Kraamverblijf

Er is, evenals in 2018, geen kraamkolonie binnen het plangebied aangetoond. Er zijn tevens geen sporen aangetroffen die duiden op aanwezigheid van veel exemplaren.

Winterverblijf

Zomer- en/of paarverblijven van gewone dwergvleermuizen kunnen een aanwijzing zijn dat

de aanwezige individuen de locatie ook als winterverblijf gebruiken. Er zijn geen zomer- of paarverblijven in het plangebied aangetoond. Er is geen onderzoek gedaan naar massawinterverblijven, de bebouwing binnen het plangebied is daar niet geschikt voor.

Foerageergebied en vliegroute

In het plangebied wordt rondom de bomen in het plangebied en de bomen aan de oostzijde van het plangebied gefoerageerd. Hier is activiteit van laatvliegers, gewone dwergvleermuizen en rosse vleermuizen waargenomen. Er zijn dan ook aangevreten meikevers aangetroffen, een snack voor laatvliegers. Ook deze bevindingen komen overeen met het onderzoek uit 2018.

Er zijn geen essentiële vliegroutes aanwezig binnen het plangebied. De bomen langs de weg worden waarschijnlijk wel gebruikt worden door exemplaren om te navigeren.

Toetsing

Vleermuizen zijn beschermde inheemse dieren als bedoeld in artikel 3.5 van de Wet natuurbescherming op basis van het feit dat de soort is opgenomen in bijlage IV van de Habitatrichtlijn.

De Wet natuurbescherming bevat een aantal verboden handelingen die van toepassing zijn op vleermuizen, onder andere:

1. Het is verboden vleermuizen in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden deze dieren opzettelijk te verstoren.
3. Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van deze dieren te beschadigen of te vernielen.

(Bron: Kennisdocument Gewone dwergvleermuis, BIJ12, versie 1.0, juli 2017).

Er zal geen aantasting plaatsvinden van vaste verblijfplaatsen in gebouwen, foerageergebied of vliegroutes. De conclusies van het onderzoek uit 2018 kunnen gehanteerd worden. Ook in de te kappen bomen zijn geen vleermuisverblijven aangetoond. Een ontheffing Wnb is niet noodzakelijk.

4.3 Huismus

Tijdens het onderzoek zijn geen huismusnesten vastgesteld binnen het plangebied. Wel wordt er gebroed en gefoerageerd in de omgeving (zie bijlage 1 voor de waarnemingen) van het plangebied.



Foto's: Foeragerende huismussen op het parkeerterrein in de directe omgeving van de school.

Toetsing

De huismus is een beschermde inheemse diersoort als bedoeld in artikel 3.1 van de Wet natuurbescherming, op basis van het feit dat de soort deel uitmaakt van 'alle natuurlijk in het wild levende vogelsoorten op het Europese grondgebied van de Lidstaten waarop het Verdrag van toepassing is' (artikel 1 van de Vogelrichtlijn).

De huismus staat vermeld op de lijst met vogelsoorten waarvan de nesten jaarrond beschermd zijn (RVO, 2009). De nesten van huismussen vallen onder categorie 2 van vogelnesten "nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar".

De huismus staat tevens als gevoelig vermeld op de Rode Lijst van Nederlandse broedvogels (2017). De landelijke staat van instandhouding wordt beoordeeld als matig ongunstig.

De Wet natuurbescherming bevat een aantal verboden handelingen die van toepassing zijn op alle inheemse vogels. De wet verbiedt onder andere:

1. het opzettelijk doden of vangen van vogels (artikel 3.1 lid 1);
2. het opzettelijk vernielen of beschadigen van nesten, rustplaatsen en eieren van vogels, of het wegnemen van nesten (artikel 3.1 lid 2);
3. het rapen en onder zich hebben van eieren van vogels (artikel 3.1 lid 3);
4. het opzettelijk storen van vogels (artikel 3.1 lid 4);
5. het bezit, het vervoer en de handel in vogels, dood of levend, dan wel delen of producten daarvan (artikel 3.2).

(Bron: Kennisdocument Huismus, BIJ12, versie 1.0, juli 2017).

Er zal geen aantasting plaatsvinden van jaarrond beschermde nesten. Dit komt overeen met het onderzoek uit 2018. Er zijn geen negatieve effecten te verwachten aangaande deze soort. Een ontheffing Wnb is niet noodzakelijk.

4.4 Gierzwaluw

Er zijn geen in- of uitvliegende exemplaren waargenomen en er is geen reactie gekomen op het zogenaamde "tappen". Tevens zijn er geen sporen (fecaliën) aanwezig die duiden op een nest. Nesten van deze soort zijn derhalve uitgesloten. Er is ook in de directe omgeving getaped, er zijn geen reacties op het afspelen van het geluid gekomen.

Er wordt wel door enkele exemplaren gefoerageerd boven het dorp. Aantasting van foerageergebied van deze soort is niet van toepassing, de soort foerageert in een zeer groot gebied.

Toetsing

De gierzwaluw is een beschermde inheemse diersoort als bedoeld in artikel 3.1 van de Wet natuurbescherming op basis van het feit dat de soort is opgenomen in Bijlage II van de Vogelrichtlijn.

De gierzwaluw staat vermeld op de lijst met vogelsoorten waarvan de nesten jaarrond beschermd zijn (RVO, 2009). Op deze lijst vallen de gierzwaluwnesten onder categorie 2 "nesten van deze semikoloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar". De Gierzwaluw staat niet vermeld op de Rode Lijst van Nederlandse broedvogels (2004).

De Wet natuurbescherming bevat een aantal verboden handelingen die van toepassing zijn op alle inheemse vogels. De wet verbiedt onder andere:

1. het opzettelijk doden of vangen van vogels (artikel 3.1 lid 1);

2. het opzettelijk vernielen of beschadigen van nesten, rustplaatsen en eieren van vogels, of het wegnemen van nesten (artikel 3.1 lid 2);
3. het rapen en onder zich hebben van eieren van vogels (artikel 3.1 lid 3);
4. het opzettelijk storen van vogels (artikel 3.1 lid 4);
5. het bezit, het vervoer en de handel in vogels, dood of levend, dan wel delen of producten daarvan (artikel 3.2). (Bron: Kennisdocument Gierzwaluw, BIJ12, versie 1.0, juli 2017).

Er zijn geen jaarrond beschermde nesten van de gierzwaluw aangetoond. Een ontheffing Wnb is niet noodzakelijk. In 2018 zijn eveneens geen nesten vastgesteld.

4.5 Steenmarter

De steenmarter is tijdens de veldbezoeken niet waargenomen. Er zijn geen aanwijzingen die duiden op een vaste verblijfplaats in het plangebied, zoals latrines, prooiresten en dergelijke. Er is geen significant foerageergebied van deze soort aanwezig.

Toetsing

De steenmarter is een beschermde inheemse diersoorten als bedoeld in artikel 3.3 van de Wet natuurbescherming. De Wet natuurbescherming bevat een aantal verboden handelingen die van toepassing zijn op deze soort, onder andere:

1. Het is verboden deze dieren in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van deze dieren te beschadigen of te vernielen.

(Bron: Juridisch kader behorende bij Kennisdocumenten Soortenbescherming, BIJ12, versie 1.0 juli 2017).

Vaste verblijfplaatsen of overig functioneel leefgebied worden door de ingreep niet aangetast. Deze conclusie is in 2018 ook getrokken. Er hoeft geen ontheffing Wnb te worden aangevraagd.

4.6 Overige soorten

Er zijn in het plangebied op meerdere avonden egels waargenomen in het plangebied.



Foto: Egel (met warmtebeeldcamera) aan de rand van het plangebied.

Voor de egel geldt een vrijstelling als het ruimtelijke ingrepen betreft. Wel is de zorgplicht van toepassing. Zeker egel is gevoelig voor verstoring in bijvoorbeeld winter- en voortplantingsmaanden. Er dient derhalve voor het verwijderen van groen gekeken te worden of er geen egels aanwezig zijn en zoveel mogelijk buiten de genoemde kwetsbare periodes gewerkt te worden. Aanwezige exemplaren dienen zorgvuldig te worden verplaatst naar een andere geschikte omgeving buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden.

In één van de vogelhuisjes die zijn opgehangen aan de school is een koolmeesnest vastgesteld. Hoogstwaarschijnlijk broeden er gedurende het jaar ook nog andere vogelsoorten binnen het plangebied. De ingrepen dienen derhalve buiten het broedseizoen plaats te vinden of te starten (broedseizoen loopt globaal van maart tot en met augustus, afhankelijk van soort en weersomstandigheden). Het gaat erom of een broedgeval wordt verstoord/ vernietigd of niet. Indien dit niet mogelijk is, dient er voorafgaande aan de werkzaamheden vastgesteld te zijn dat er geen broedgevallen aanwezig zijn binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden. Het is aan te bevelen de kasten die aanwezig zijn aan de school te verhangen voor de aanvang van het broedseizoen. Wanneer er broedgevallen aanwezig zijn dient gewacht te worden met de versturende werkzaamheden totdat de jongen zijn uitgevlogen. Broedlocaties van soorten met een niet-jaarrond beschermd nest mogen buiten het broedseizoen ongeschikt worden gemaakt.

4.7 Algemene zorgplicht

De zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet. Eventueel aanwezige dieren dienen de kans te krijgen om te vluchten. De zorgplicht houdt ook in dat er zoveel mogelijk rekening wordt gehouden met de periode waarin wordt gewerkt (buiten kwetsbare voortplantings- en overwinteringsperiode).

4.8 Volledige uitsluiting aanwezigheid

De onderzoeken zijn conform de vigerende protocollen en onderzoeksstrategieën uitgevoerd opdat aantoonbaar is dat er voldoende zorg in acht is genomen om de te verwachten soorten te kunnen waarnemen/ aantreffen. Het blijft echter natuur en het is nooit geheel uit te sluiten dat er, ondanks de voldoende onderzoeksinspanning, toch een exemplaar aanwezig is van de onderzochte soorten of zelfs van een soort dat niet is onderzocht. Bij het aantreffen van een exemplaar/ een niet in de rapportage vermeld jaarrond beschermd nest/ verblijfplaats dienen de werkzaamheden ter plaatse en rondom direct gestaakt te worden en dient er een ter zake kundige ingeschakeld te worden.

5 CONCLUSIE

Op basis van het onderzoek is beoordeeld of er procedurele gevolgen zijn betreffende de vigerende (natuur)wetgeving.

Hoofdstuk 4 dient geraadpleegd te worden voor achterliggende/ aanvullende informatie.

Onderdeel	Aangetoond/ hoeveelheid	Overtreding Wnb	Ontheffing Wnb	Mitigatie
Vogels Jaarrond beschermd nest § 3.1. Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn				
Huisbus	Nee	Nee	Nee	N.v.t.
Gierzwaluw	Nee	Nee	Nee	N.v.t.
Significant functioneel leefgebied	Nee	Nee	Nee	N.v.t.
Vleermuizen § 3.2. Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn				
Vaste verblijfplaatsen opstellen	Nee	Nee	Nee	N.v.t.
Vaste verblijfplaatsen bomen	Nee	Nee	Nee	N.v.t.
Essentieel foerageergebied	Nee	Nee	Nee	N.v.t.
Essentiële vliegroute	Nee	Nee	Nee	N.v.t.
Steenmarter § 3.3. Beschermingsregime andere soorten	Nee	Nee	Nee	N.v.t.
Vrijgestelde soorten en alle overige dieren	Egel en koolmees	Zorgplicht	Nee	Werkzaamheden buiten broedseizoen en kwetsbare periode Controleren op egels voor het rooien van groenstructuren Eventueel verplaatsen exemplaren
Actualisatie rapport 2018	De conclusies uit de rapportage uit 2018 kunnen worden gehandhaafd.			

BIJLAGE 1

NDFF

BIJLAGE 2
WAARNEMINGEN



BIJLAGE 3

NATUURINCLUSIEF BOUWEN

Factsheet GEWONE DWERGVLEERMUIS

Kraamverblijf	Zomerverblijf	Paarverblijf	Winterverblijf
April t/m half augustus	April t/m oktober	Augustus t/m oktober	November t/m half april
Zeer kwetsbaar door zwangerschap en afhankelijke jongen	Kwetsbaar door inactiviteit bij ongunstig weer		Zeer kwetsbaar door winterslaap
Spleetvormige ruimten in gebouwen (spouwmuur, daklagen). Verhuist daarbij regelmatig tussen gebouwen of gebouwdelen. Overwintering in paar- en zomerverblijven (individueel) en in groepen in grote gebouwen(complexen).			

KALENDER

De gewone dwergvleermuis is de meest algemeen voorkomende vleermuissoort en wordt met zijn fladderige vlucht in de zomer overal in tuinen, parken en bossen gezien.

April tot half mei Pré-kraamseizoen



- Verlaten hun winterverblijfplaatsen.
- Vrouwtjes verzamelen zich in kraamverblijfplaatsen. Mannetjes nemen hun paar- en zomerverblijfplaatsen weer in.
- Bij goed weer wordt veel gejaagd op insecten.
- Bij voldoende conditie vindt de bevruchting plaats (paring was in najaar!).

Half mei t/m juli Kraamseizoen



- Kraamgroepen bestaan uit tientallen tot honderden vrouwtjes en hun jongen.
- Verhuizen tussen verschillende kraamverblijfplaatsen naar gelang microklimaat en stadium zwangerschap.
- Kraamgroepen geven de voorkeur aan warme verblijfplaatsen.
- Vrouwtjes foerageren 's nachts langdurig en gebruiken vaste vliegroutes naar optimale voedselgebieden.

Deze factsheet is te downloaden via www.zoogdiervereniging.nl/vleermuizen

VERVOLG KALENDER

Augustus - oktober
Paarseizoen

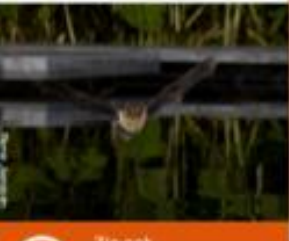


- Voedsel bestaat uit kleine vliegende insecten: onder andere muggen en kleine nachtvlinders. Vocht halen ze uit insecten en door te drinken bij vijvers.
- Jongen worden begin juni geboren en zijn tot circa half juli afhankelijk van de moeder. Een vrouwtje krijgt hooguit één jong per jaar.

November - maart
Winterslaap



- Kraamgroepen zijn uit elkaar gevallen.
- Mannetjes worden seksueel actief en baltsen in hun territorium om vrouwtjes naar hun paarplaats te lokken.
- Volwassen vrouwtjes vormen harems bij mannetjes, paren en slaan inwendig de zaadcellen op.
- Volwassen vrouwtjes verkennen in augustus gebouwen waar ze willen overwinteren en "wijzen jonge dieren de weg".
- Zolang de temperatuur het toestaat blijven mannetjes in hun territorium, soms nog met vrouwtjes.
- Naarmate de temperatuur daalt verhuizen steeds meer dieren naar de (massa-)winterverblijfplaatsen.
- Bij warm winterweer kunnen dieren uit winterslaap komen om te jagen.

	Inrichting	Beheer
	• Er zijn speciale inbouwstenen en -kasten voor vleermuizen in de handel. Hier maken gewone dwergvleermuizen graag gebruik van. Laat je wel adviseren over de juiste type steen of kast voor de juiste functie (winter/kraam/balts/solitair). • Plaats voor iedere functie dan ook meerdere stenen of voorzieningen met verschillende microklimaten. Bijvoorbeeld op verschillende gevels of bij een warmtebron. • Plaats stenen op minimaal 4 meter hoogte.	• Vermijd locaties boven ramen, deuren en balkons.
	• Rond verblijfplaatsen dient voldoende beschut en insectenrijk habitat aanwezig te zijn: voedsel voor de vleermuizen! • Plant inheemse bomen, struiken en bloemen waarin ook insecten voedsel zoeken en zich voortplanten. • Kraamkolonies gedijen het best met met een lokale drinkplek, bijvoorbeeld een vijver. Creëer tussen verblijfplaatsen en jachtgebieden vliegroutes met voldoende duisternis en opgaande begroeiing.	• Gebruik geen of zo min mogelijk pesticiden en herbiciden. • Houdt voldoende paden en open plekken in stadsbossen. • Laat wateroppervlak van vijvers niet volledig dichtgroeien. • Let bij kap- en snoeiwerkzaamheden op behoud van vliegroutes.
 Zie ook maatregelenfactsheet: • Nieuwbouw • Na-isolatie • Verlichting • Groenstructuren	• Voorkom verlichting bij verblijfplaatsen. • Wees terughoudend met verlichting op vliegroutes en in foerageergebieden.	• Vermijd bij aanleg verlichting of transitie naar LED-licht een onnodige toename verlichtingspunten en vleermuisonvriendelijk licht.

Deze factsheet is mede tot stand gekomen met financiële steun van:

Provincie Noord-Brabant

Wettelijke bescherming

De gewone dwergvleermuis is een beschermde soort. Verblijfplaatsen en daaraan verbonden essentieel leefgebied (jachtgebieden en vliegroutes) zijn jaarrond beschermd en mogen niet weggenomen of vernietigd worden. Een onthetting van Gedeputeerde Staten van de betreffende provincie is nodig. Voor specifieke maatregelen kan ook een gedragscode worden opgesteld. Voor meer informatie, kijk op www.zoogdiervereniging.nl/vleermuizen

Meer informatie: www.zoogdiervereniging.nl/vleermuizen
Of stel uw vraag via: www.zoogdiervereniging.nl/contact

ZvD&A



Factsheet

HUISMUS

Eieren leggen	Broeden	Jongen vliegvlug na
5 dagen	11-12 dagen	17 dagen

In totaal 33-34 dagen van eileg tot vliegend jong

KALENDER

De huismus is een honkvaste en sociale vogel die jaarrond in groepen leeft.

Maart

Aanvang broedseizoen



- Start nestbouw en reparatie oude nesten.
- Broedt onder dakpannen en in kieren en gaten van gebouwen. Is afhankelijk van bebouwing voor nestgelegenheid. Broedt in mindere mate ook in nestkasten (ook van andere soorten zoals gierzwaluw).
- Koloniebroeder. Grotere kolonies (meer dan 25 broedpaar) hebben een beter broedresultaat dan kleine kolonies. Kolonies kleiner dan 10 paar zijn voor hun voortbestaan afhankelijk van toestroom van exemplaren uit andere kolonies.

April - september

Broedseizoen



- Twee tot drie legfels per jaar, met per legfel 4-6 eieren.
- Om de soort in stand te houden is een tweede legfel noodzakelijk.
- De jongen krijgen de eerste twee weken vooral insecten, veelal bladluizen, te eten. Het broedsucces is daarmee ook sterk afhankelijk van voldoende eiwitrijk voedsel (insecten en hun larven) in de directe omgeving.

Oktober - december
Na het broedseizoen

December - februari
Winter



- Standvogel, de huismus trekt in de winter niet weg.
- Jonge huismussen verspreiden zich in de regel niet meer dan 1 kilometer van de geboorteplaats.
- Omschakeling naar plantaardig voedsel (90%).
- In stedelijk gebied is de huismus sterk afhankelijk van het voedsel dat mensen aanbieden, al dan niet bewust.
- De nesten worden als verblijf- en slaapplaats gebruikt.

- Groenblijvende struiken en klimplanten worden gebruikt als gezamenlijke rust- en slaapplaats.
- De nesten worden vooral in koude periodes ook als verblijf- en slaapplaats gebruikt.

Inrichting

Beheer



Er zijn diverse speciale neststenen en -kasten voor huismussen in de handel.
Plaats bij nieuwbouw of renovatie standaard:

- Meerdere neststenen ingemetseld in de gevel.
- Meerdere neststenen/-kasten aan de buitenmuur onder een overstek of dakgoot (met RVS-schroeven).
- Een speciaal ontwikkelde Vogelvide in plaats van vogelschroot achter de onderste rij dakpannen.
- Zorg dat de vliegopening op het noorden of oosten hangt.

- De nesten hoeven niet schoongemaakt te worden.



Binnen een straal van 100 tot 200 meter, bij voorkeur minder, van de nestplaats moet het hele jaar rond aanwezig zijn:

- Natuurlijke voedselbronnen: groenstroken of bermen met inheemse kruiden, grassen en onkruid.
- Water en zanderige grond (om een zandbad te kunnen nemen).
- Voldoende schuilplaatsen in de vorm van inheems groen zoals bomen, (groenblijvende) hagen en klimplanten en (stekelige) struiken op enkele meters afstand van de voedselbronnen, water en zandbad.

- Snoei buiten het broedseizoen en snoei niet alles in hetzelfde jaar (maar om en om).
- Gebruik geen gif tegen insecten of onkruid.



Zie ook
maatregelfactsheet:

- Bermen en groenstroken
- Nieuwbouw
- Renovatie
- Na-isolatie

Kolonies bij kinderboerderijen, maneges, dierentuinen, terrasjes, stations en dergelijke zijn vaak de laatste bolwerken van huismussen in het stedelijk gebied. Rond deze bolwerken bevinden zich vaak andere deelkolonies. Het behoud van deze laatste bolwerken is essentieel voor het behoud van de soort. Ruimtelijke wijzigingen in de directe omgeving van deze bolwerken kunnen effect hebben op de populatie.

De meeste jonge huismussen verspreiden zich na het broedseizoen in de directe omgeving (minder dan 1 kilometer). Als men het aantal kolonies wil uitbreiden, is het belangrijk om binnen een straal van 1 kilometer van een huidige kolonie voorzieningen te treffen.

Deze factsheet is mede tot stand gekomen met financiële steun van:



Dinamo Fonds

Barbara Eveline Keuning Stichting

Provincie Noord-Brabant

Wettelijke bescherming

De huismus is een beschermde soort. De nesten van de huismus zijn jaarrond beschermd en mogen niet weggenomen of vernietigd worden. Een ontheffing van Gedeputeerde Staten van de betreffende provincie is nodig, bijvoorbeeld bij renovatie- of isolatiewerkzaamheden aan gebouwen met nesten van huismussen. Huismussen zijn zeer gevoelig voor verstoring van hun nest en zullen, als het wordt verstoord, niet meer terugkeren. Voor specifieke maatregelen kan ook een gedragscode worden opgesteld. Voor meer informatie, kijk op www.vogelsendewet.nl



Eieren leggen	Broeden	Jongen vliegvlug na
Max. 10 dagen	18 - 22 dagen	40 - 42 dagen

In totaal 60 -70 dagen van eileg tot vliegend jong

KALENDER

Gierzwaluwen doen bijna alles vliegend, ze verlaten het luchtruim alleen om te broeden.

Eind april - begin mei Aankomst



- Terug uit overwinteringsgebied in Afrika.
- Voor nestplaatsen volledig afhankelijk van gebouwen: broedt in spleten en gaten in muren, en onder dakpannen.
- Zeer plaatstrouw, keert elk jaar terug naar eenmaal bezette nestplaatsen.
- Koloniebroeder.

Mei - juli Broedseizoen



- Doorgaans één legsel per jaar, 2-3 eieren.
- Voedsel: vliegende insecten en zwevende spinnen.
- Zoekt voedsel rond de nestplaats boven grote open wateren, boven steden en dorpen en boven weilanden tot meerdere kilometers van het nest.
- Vangt in het broedseizoen 20.000 insecten per dag voor zichzelf en de jongen. Een gierzwaluwgezin is per broedseizoen goed voor het verdelen van ruim één miljoen insecten.
- Als ze jongen hebben, maken ze een voedselbal van alle gevangen insecten, waarin wel 300 insecten kunnen zitten. De jongen worden dus maar af en toe gevoed, maar wel met veel insecten ineens.
- Vocht halen ze uit insecten. Bij zeer warm weer willen ze wel eens vliegend water scheppen in lage vlucht over het wateroppervlakte.

Deze factsheet is te downloaden van www.vogelbescherming.nl/stadsvogelfactsheets

Tweede helft juli - september
Najaarstrek



Half augustus - half april
Overwintering

- Weersomstandigheden zijn sterk van invloed op de start en daarmee op het einde van het broedseizoen. Bij een koud en nat voorjaar start de eileg later en kunnen er tot begin augustus nog jongen uitvliegen.
- Weersomstandigheden hebben ook effect op het broedsucces.
- In jaren met warm en zonnig zomerweer vliegen gemiddeld 2,1 jongen per paar uit. In koude en natte jaren gemiddeld maar 0,9 jong per paar.
- Broedvogels trekken weg als de jongen op punt staan uit te vliegen (soms al vóór het laatste jong uitvliegt).
- Doortrek van noordelijke broedvogels vindt plaats tot in september.

- Verblijft in Afrika.
- Overwintert in het Congobekken tussen Mali en Congo en maakt van daaruit enorme uitstappen naar Mozambique of de Sahel.
- Leeft van vliegende insecten rond onweerswolken en regenbuien.

Inrichting

Beheer



- Er zijn diverse speciale neststenen en -kasten voor gierzwaluwen in de handel.
- Plaats bij nieuwbouw of renovatie standaard meerdere neststenen ingemetseld in de gevel.
- Er zijn ook neststenen en -kasten die aan de buitenmuur bevestigd kunnen worden. Bevestig deze met RVS-schroeven.
- Speciale gierzwaluwdakpannen kunnen alleen gebruikt worden op ongeïsoleerde daken, omdat het anders te warm wordt.

- Bij renovatie moeten de neststenen zo dicht mogelijk bij de oorspronkelijke nestingen geplaatst worden.

- Hang meerdere nestkasten op onder een overstek of dakgoot. Nestelt vaak met meerdere paren bij elkaar.
- Zorg dat de vliegopening op het noorden of oosten hangt.
- Hang de kasten zo hoog mogelijk op, maar met een minimale hoogte van 3 meter.
- Zorg dat de aanvliegroute vrij is van obstakels, zoals bomen of vlaggenmasten.
- De omgeving rondom de nestplaats is minder relevant, omdat de gierzwaluw zijn voedsel in de lucht vangt. Wel moeten er voldoende insecten zijn.

- Het kan een tijd duren voordat de vogels een nieuwe nestlocatie vinden. Dit is te stimuleren door gierzwaluwgeluiden af te spelen op de nieuwe nestlocatie
- De nestruimte hoeft niet te worden schoongemaakt.
- Het gebruik van insecticiden heeft een negatief effect op de voedselsituatie van alle insectenetende vogels, waaronder de gierzwaluw.



Zie ook maatregelenfactsheet:

- Nieuwbouw
- Renovatie
- Na-isolatie

Deze factsheet is mede tot stand gekomen met financiële steun van:



Barbara Eveline Keuning Stichting

Provincie Noord-Brabant

Wettelijke bescherming

De gierzwaluw is een beschermde soort. De nesten van de gierzwaluw zijn jaarrond beschermd en mogen niet weggenomen of vernietigd worden. Een ontheffing van Gedeputeerde Staten van de betreffende provincie is nodig, bijvoorbeeld bij renovatie- of isolatiewerkzaamheden aan gebouwen met nesten van gierzwaluwen. Voor specifieke maatregelen kan ook een gedragscode worden opgesteld. Voor meer informatie, kijk op www.vogelsendewet.nl

Uitgave 2018

Meer informatie: www.vogelbescherming.nl/gierzwaluw
Of stel uw vraag via www.vogelbescherming.nl/contact of 030 - 69 37 700

INT133

BIJLAGE 4

BRONNEN

www.vleermuis.net
www.vleermuizenindestad.nl
www.vogelbescherming.nl
www.zoogdiervereniging.nl

Kennisdocumenten BIJ12, versie 1.0, juli 2017:

Huismus
Gierzwaluw
Gewone dwergvleermuis
Ruige dwergvleermuis